

ТЕМА 7

ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА У ФІНАНСУВАННІ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Мета: засвоєння основних понять економічної безпеки у фінансуванні зовнішньоекономічної діяльності. Розуміння фінансових ризиків, валютних коливань, антикризового управління та механізмів запобігання фінансовій нестабільності у міжнародному бізнесі.

Основні поняття: економічна безпека, фінансові ризики, кредитний ризик, валютний ризик, фінансова стійкість, стратегія управління ризиками, антикризове управління, офшорні зони, фінансова злочинність, комплаєнс-контроль

План

1. Поняття економічної безпеки в контексті зовнішньоекономічної діяльності.
2. Загрози економічній безпеці у фінансуванні зовнішньоекономічної діяльності.
3. Механізми забезпечення економічної безпеки.
4. Роль державних і міжнародних органів у забезпеченні економічної безпеки.

1. Поняття економічної безпеки в контексті зовнішньоекономічної діяльності.

Економічна безпека є важливим компонентом національної безпеки, що забезпечує стабільний розвиток економічної системи країни, захист її інтересів і функціонування в умовах глобалізованого світу. В контексті зовнішньоекономічної діяльності економічна безпека охоплює стратегії, політики та механізми, спрямовані на забезпечення національних економічних інтересів під час взаємодії з іншими країнами та міжнародними організаціями.

В умовах глобалізації економіки важливість зовнішньоекономічної безпеки постійно зростає, адже будь-які зовнішні впливи – чи то торгові, інвестиційні, чи фінансові – можуть суттєво позначитись на економічному добробуті держави. У цьому контексті необхідно забезпечити захист національних інтересів, баланс між відкритістю для зовнішніх ринків та захистом внутрішнього економічного простору, а також адаптацію до нових викликів і загроз, пов'язаних із міжнародними відносинами.

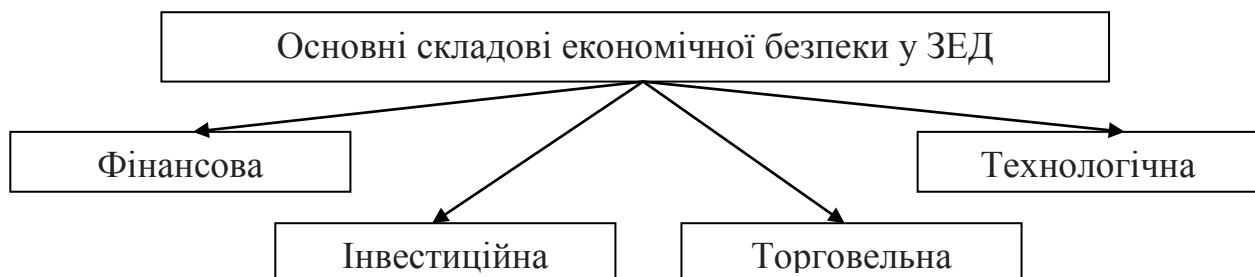

Рисунок 7.1 – Основні складові економічної безпеки у ЗЕД

Економічна безпека забезпечує стабільність та прогнозованість розвитку зовнішньоекономічної діяльності країни. Вона сприяє зростанню конкурентоспроможності підприємств на міжнародному ринку. *Фінансова безпека* передбачає ефективне управління державним боргом та зовнішніми фінансовими зобов'язаннями. Важливою складовою фінансової безпеки є забезпечення стійкості банківської системи до зовнішніх шоків.

Інвестиційна безпека означає створення сприятливих умов для залучення довгострокових інвестицій. Високий рівень інвестиційної безпеки сприяє модернізації виробництва та впровадженню інновацій. *Торговельна безпека* передбачає мінімізацію ризиків, пов'язаних із міжнародною конкуренцією та торговельними обмеженнями. Забезпечення торговельної безпеки передбачає підтримку національного виробника та розвиток експорту. Контроль за імпортом сприяє захисту внутрішнього ринку від недобросовісної конкуренції.

Технологічна безпека передбачає захист інтелектуальної власності та розвиток власних наукових розробок. Втрата технологічної безпеки може призвести до залежності від імпорту критично важливих технологій. Інформаційні технології відіграють ключову роль у забезпеченні економічної безпеки. Кіберзагрози можуть стати серйозною проблемою для безпечного ведення зовнішньоекономічної діяльності.

Економічна безпека країни залежить від її здатності протистояти глобальним фінансовим кризам. Нестабільність міжнародних фінансових ринків може негативно вплинути на економічну безпеку. Валютні коливання є серйозним ризиком для підприємств, які займаються зовнішньоекономічною діяльністю. Державна політика у сфері економічної безпеки має бути комплексною та спрямованою на довгострокову перспективу.

Економічна безпека включає боротьбу з тіньовою економікою та нелегальними фінансовими операціями. Наявність ефективного фінансового регулювання сприяє зміцненню економічної безпеки. Контроль за відтоком капіталу є важливим елементом економічної безпеки держави. Геополітичні фактори можуть впливати на рівень економічної безпеки країни. Санкції та торговельні обмеження є одним із факторів, що можуть загрожувати економічній безпеці.

Захист стратегічних галузей економіки є ключовим завданням держави у забезпеченні економічної безпеки. Використання міжнародного досвіду допомагає розробляти ефективні механізми захисту економічної безпеки. Розвиток цифрових фінансових технологій потребує нових підходів до забезпечення економічної безпеки. Використання блокчейн-технологій може підвищити прозорість фінансових операцій у зовнішньоекономічній діяльності.

Глобалізація створює як нові можливості, так і загрози для економічної безпеки держави. Надійне правове регулювання є запорукою ефективного захисту економічних інтересів країни. Державна підтримка експортерів сприяє підвищенню рівня торговельної безпеки. Постійний моніторинг ризиків у сфері зовнішньоекономічної діяльності дозволяє оперативно реагувати на потенційні загрози.

2. Загрози економічній безпеці у фінансуванні зовнішньоекономічної діяльності.

Фінансування зовнішньоекономічної діяльності пов'язане з численними ризиками, що можуть негативно вплинути на стабільність підприємств і держави. *Валютні ризики* є однією з ключових загроз, оскільки різкі коливання курсу національної валюти можуть призвести до фінансових втрат. Девальвація валюти збільшує витрати на імпорт, а ревальвація – знижує конкурентоспроможність експортерів. Валютні обмеження, запроваджені державою, можуть ускладнювати міжнародні розрахунки.

Фінансові махінації, зокрема використання офшорних схем, сприяють витоку капіталу за кордон. Відмивання грошей у міжнародних операціях підриває довіру до національної фінансової системи. Фінансові шахрайства, пов'язані з підробленими контрактами та фіктивними компаніями, можуть призвести до значних збитків. Несприятлива податкова політика у сфері зовнішньоекономічної діяльності може створювати додаткове навантаження на підприємства. Високі податки на експорт зменшують конкурентоспроможність вітчизняних товарів на міжнародному ринку.

Політичні ризики також є серйозною загрозою економічній безпеці. Санкції та торговельні війни можуть обмежувати доступ до ключових ринків. Політична нестабільність у країнах-партнерах може призвести до зриву контрактів та втрати інвестицій. Військові конфлікти та зміна урядів нерідко стають причиною припинення зовнішньоекономічної співпраці.

Корупція та бюрократія у сфері фінансування зовнішньоекономічної діяльності гальмують розвиток бізнесу. Непрозорі митні процедури створюють додаткові перешкоди для імпортерів та експортерів. Хабарництво та адміністративні бар'єри збільшують витрати компаній. Високий рівень корупції знижує довіру міжнародних інвесторів і негативно впливає на економічну репутацію країни.

Таблиця 7.1 – Основні загрози економічній безпеці у фінансуванні ЗЕД

Загроза	Причина	Наслідки
Валютні ризики	Коливання валютного курсу	Втрати при міжнародних розрахунках
Фінансові махінації	Використання офшорів	Витік капіталу, податкові втрати
Політичні ризики	Санкції, конфлікти	Втрата ринків, зменшення інвестицій
Корупція	Непрозорі процедури	Підвищення витрат, правова нестабільність

Залежність від іноземних кредиторів створює загрозу боргової пастки, коли країна змушена віддавати значну частину доходів на обслуговування зовнішнього боргу. Надмірне залучення іноземного капіталу може обмежувати економічну незалежність держави. Різке підвищення кредитних ставок може стати причиною фінансової кризи.

Зовнішньоекономічна діяльність також стикається з ризиками, пов'язаними з нестабільністю міжнародних фінансових ринків. Глобальні кризи можуть спричиняти зниження попиту на експортні товари. Коливання цін на сировину та енергоресурси впливають на доходи експортерів і платіжний баланс країни.

Зміни в законодавстві та регулюванні можуть несподівано вплинути на умови фінансування міжнародних контрактів. Запровадження нових мит або обмежень на переміщення капіталу може змусити підприємства переглядати свою бізнес-стратегію. Жорсткість міжнародних банківських стандартів впливає на доступність кредитних ресурсів для компаній.

Діджиталізація фінансового сектора створює як нові можливості, так і загрози. Кіберзлочинність у фінансовій сфері може спричиняти втрати коштів при міжнародних платежах. Хакерські атаки на банківські системи здатні паралізувати фінансові операції компаній.

Недостатній рівень фінансової грамотності підприємців також може бути загрозою економічній безпеці у сфері ЗЕД. Помилки у фінансовому плануванні можуть призвести до проблем із ліквідністю та банкрутства компаній. Неправильна оцінка валютних і кредитних ризиків збільшує ймовірність фінансових втрат.

Для зниження загроз економічній безпеці важливо розробляти ефективні механізми контролю. Державна політика має спрямовуватися на підтримку експортерів та розвиток страхових інструментів для захисту від ризиків. Запровадження сучасних фінансових технологій сприяє підвищенню прозорості зовнішньоекономічних операцій.

Моніторинг міжнародної економічної ситуації допомагає прогнозувати можливі загрози та мінімізувати їхні наслідки. Використання механізмів хеджування валютних ризиків дозволяє підприємствам зменшувати фінансові втрати. Співпраця з міжнародними фінансовими організаціями сприяє стабільності у сфері зовнішньоекономічної діяльності.

3. Механізми забезпечення економічної безпеки.

Механізми забезпечення економічної безпеки у фінансуванні зовнішньоекономічної діяльності спрямовані на зниження ризиків та підвищення стабільності фінансових операцій. Використання фінансових інструментів відіграє ключову роль у захисті компаній від валютних коливань. *Страхування експортних кредитів* допомагає мінімізувати ризики неплатежів та банкрутства партнерів. Валютні хеджування дозволяють компаніям уникнути збитків, пов'язаних із нестабільністю обмінного курсу.

Державна підтримка є важливим елементом забезпечення економічної безпеки. Експортно-кредитні агентства сприяють доступу підприємств до фінансування зовнішньоторговельних операцій. Податкові пільги для експортерів стимулюють розвиток міжнародної торгівлі. Спрощення митних процедур допомагає знизити витрати на зовнішньоекономічні операції.

Антикризові заходи відіграють важливу роль у запобіганні фінансовим потрясінням. Створення резервних фондів дозволяє країні та підприємствам

мати фінансову подушку безпеки у разі економічних криз. Валютне регулювання допомагає контролювати рух капіталу та забезпечувати стабільність національної валюти.

Посилення *фінансового контролю* сприяє зменшенню фінансових махінацій і корупції. Моніторинг фінансових трансакцій дозволяє виявляти підозрілі операції та запобігати відмиванню грошей. Аудит фінансових звітів допомагає забезпечити прозорість діяльності компаній та зменшити ризики шахрайства.

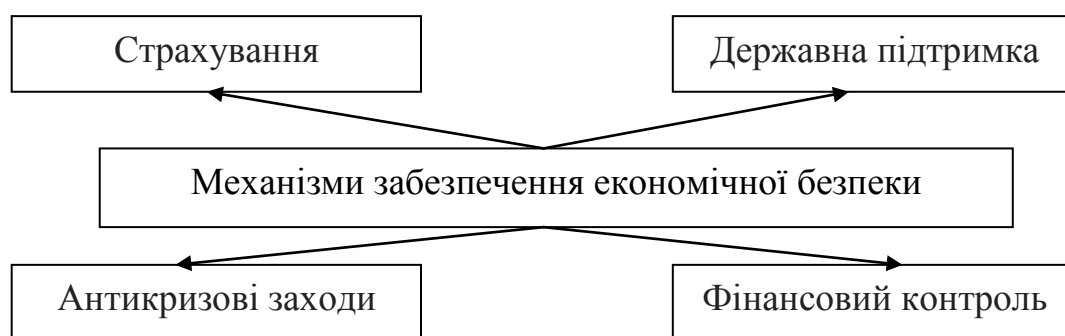

Рисунок 7.2 – Механізми забезпечення економічної безпеки

Диверсифікація ринків є важливим механізмом зниження ризиків у зовнішньоекономічній діяльності. Розширення географії постачальників дозволяє компаніям уникнути залежності від одного джерела сировини. Диверсифікація споживачів допомагає уникнути фінансових втрат у разі зниження попиту на одному ринку.

Розвиток міжнародної співпраці сприяє підвищенню економічної безпеки. Участь у міжнародних фінансових організаціях дозволяє країнам отримувати фінансову підтримку у разі криз. Спільні економічні проекти з іншими державами сприяють зміцненню фінансової стабільності.

Запровадження цифрових технологій у фінансовому секторі допомагає підвищити ефективність управління ризиками. Використання блокчейн-технологій сприяє прозорості фінансових операцій. Автоматизовані системи аналізу ризиків допомагають компаніям приймати обґрунтовані фінансові рішення.

Освіта та підвищення фінансової грамотності відіграють важливу роль у забезпеченні економічної безпеки. Навчання підприємців методам управління фінансовими ризиками допомагає їм уникати помилок у зовнішньоекономічній діяльності. Підготовка фахівців у сфері міжнародних фінансів сприяє ефективному функціонуванню фінансової системи.

Розробка ефективної правової бази є важливим інструментом забезпечення економічної безпеки. Законодавче регулювання зовнішньоекономічної діяльності дозволяє запобігати фінансовим порушенням. Введення жорсткіших вимог до банків та фінансових установ знижує ризики фінансових махінацій.

Постійний моніторинг світових економічних тенденцій допомагає передбачати можливі загрози та розробляти ефективні заходи реагування. Аналіз

змін у глобальних фінансових ринках дозволяє компаніям адаптувати свої стратегії. Вивчення досвіду інших країн допомагає розробляти ефективні моделі забезпечення економічної безпеки.

Застосування комплексного підходу до забезпечення економічної безпеки дозволяє досягти стабільності у фінансуванні зовнішньоекономічної діяльності. Поєднання фінансових, державних та антикризових заходів сприяє зниженню ризиків та покращенню умов для міжнародної торгівлі.

4. Роль державних і міжнародних органів у забезпеченні економічної безпеки.

Державні органи відіграють ключову роль у формуванні економічної політики та забезпеченні стабільності фінансової системи країни. Центральний банк здійснює моніторинг валютного ринку, що дозволяє своєчасно реагувати на коливання курсу національної валюти. Він регулює кредитну політику, забезпечуючи баланс між доступністю кредитних ресурсів і запобіганням надмірного кредитування. Міністерство фінансів формує податкову політику, спрямовану на стимулювання економічного зростання.

Таблиця 7.2 – Роль органів у забезпеченні економічної безпеки

Рівень	Організація	Функції
Національний	Центральний банк	Валютна стабільність, контроль фінансових ризиків
Національний	Міністерство фінансів	Оподаткування, бюджетна політика
Міжнародний	МВФ	Кредитування країн, антикризові програми
Міжнародний	FATF	Протидія фінансовим злочинам

Державне фінансування стратегічних проектів підтримує розвиток ключових галузей економіки. Антимонопольні органи контролюють ринок, запобігаючи концентрації капіталу та зловживанню ринковою владою. Така діяльність сприяє створенню здорової конкуренції та захисту прав споживачів. Державні установи активно впроваджують заходи з протидії фінансовим злочинам.

Моніторинг трансакцій допомагає виявляти підозрілі операції та запобігати відмиванню грошей. Законодавчі ініціативи спрямовані на створення сприятливого середовища для зовнішньоекономічної діяльності. Національні органи співпрацюють із міжнародними структурами для підвищення прозорості фінансових операцій.

Світова організація торгівлі встановлює стандарти, які забезпечують рівні умови для всіх учасників глобального ринку. Регулювання торговельних правил сприяє усуненню необґрунтованих бар'єрів у міжнародній торгівлі. Міжнародний валютний фонд надає країнам фінансову підтримку в умовах економічної нестабільності. Завдяки кредитним програмам МВФ країни можуть уникнути загострення фінансових криз.

Світовий банк інвестує в розвиток інфраструктури та модернізацію виробництва, що сприяє економічному зростанню. Проекти, що фінансуються

Світовим банком, допомагають створювати нові робочі місця та підвищувати рівень життя населення. Міжнародна співпраця дозволяє країнам обмінюватися досвідом та впроваджувати найкращі практики в управлінні економічними ризиками. FATF розробляє рекомендації щодо запобігання відмиванню грошей та фінансуванню тероризму. Ці норми забезпечують додатковий рівень безпеки у фінансовій сфері.

Обмін інформацією між національними органами та міжнародними структурами дозволяє своєчасно реагувати на глобальні фінансові загрози. Синхронізація економічної політики сприяє гармонізації дій на внутрішньому та міжнародному рівнях. Регулярний аналіз економічних показників допомагає прогнозувати можливі ризики.

Впровадження сучасних технологій дозволяє вдосконалювати системи моніторингу фінансових потоків. Системи аудиту забезпечують прозорість роботи фінансових установ і сприяють запобіганню шахрайству. Співпраця центрального банку з міністерством фінансів допомагає координувати заходи у сфері економічної безпеки. Міжнародні організації підтримують країни, надаючи їм технічну допомогу та консультації. Спільні проекти сприяють інтеграції ринків та зміцненню фінансової стабільності.

Державна політика, орієнтована на підтримку зовнішньоекономічної діяльності, стимулює інвестиційну активність. Участь у міжнародних форумах дозволяє державним органам обговорювати виклики сучасної економіки. Всі ці заходи спрямовані на створення умов для стабільного та передбачуваного розвитку зовнішньоекономічної діяльності. Загалом, синергія між національними та міжнародними органами є основою для забезпечення високого рівня економічної безпеки.

БАЗОВІ ТЕРМІНИ ТА ПОНЯТТЯ

Економічна безпека – стан захищеності економічних інтересів підприємства або країни.

Фінансові ризики – загрози, пов'язані з фінансуванням зовнішньоекономічної діяльності.

Кредитний ризик – ризик неповернення позик і боргів.

Валютний ризик – загроза втрат через коливання валютних курсів.

Фінансова стійкість – здатність компанії витримувати економічні потрясіння.

Стратегія управління ризиками – комплекс заходів щодо мінімізації загроз.

Антикризове управління – заходи для подолання фінансових труднощів.

Офшорні зони – країни з пільговими податковими умовами.

Фінансова злочинність – незаконні дії у сфері фінансів (відмивання грошей, шахрайство).

Комплаєнс-контроль – система дотримання фінансових норм і законів.